

Hemelwater- en droogteplan Jabbeke

Slim omgaan met hemelwater

Niet-technische samenvatting

Gemeente

Jabbeke

geeft je ruimte

1. INLEIDING

Een hemelwater- en droogteplan is een **langetermijnvisie** op hoe het watersysteem van de gemeente Jabbeke zou moeten evolueren. Er worden typestraten gedefinieerd en kansen voor regenwater gelokaliseerd (o.a. voor ontharding, hergebruik en infiltratie), die de gemeente Jabbeke in staat stellen om bij toekomstige projecten terug te vallen op dit plan. We willen de **waterhuishouding** omvormen tot een **klimaatrobuust en duurzaam systeem**. Om die reden wordt niet enkel gekeken naar hoe water moet worden afgevoerd, maar ook naar infiltratie en hergebruik ervan, zowel op publiek als op privaat domein. Deze maatregelen moeten wateroverlast en droogte voorkomen, maar hebben ook een positief effect op de waterkwaliteit.

De klimaatverandering zorgt voor een verschuiving in neerslagpatronen. Voor Vlaanderen betekent dat meer regen in de winter, met als gevolg hogere waterstanden in beken en rivieren. In de zomer zal er minder neerslag vallen, waardoor de bodem verder verdroogt. De buien die zich dan voordoen, zullen intenser worden, wat we nu al beginnen te merken. Twee factoren maken Vlaanderen extra kwetsbaar voor overstromingen:

- De hoge bevolkingsdichtheid (497 inwoners per km²), en resulterende hoge verhardingsgraad, waardoor de mogelijkheid tot infiltratie sterk beperkt wordt.
- Het hoog percentage aan riolen die nog zowel afval- als regenwater transporteren. Deze leidingen kunnen onmogelijk het volume water slikken dat bij zeer hevige buien valt, waardoor het risico op wateroverlast toeneemt. De Vlaamse overheid legt een zo groot mogelijke scheiding tussen afval- en hemelwater op.

Steden en gemeenten worden aangemoedigd om werk te maken van een hemelwaterbeleid en moeten bij hun ruimtelijke indeling rekening houden met **meer regenwater en zwaardere piekbuien**. Door nu werk te maken van een hemelwater- en droogteplan, kunnen de economische, maatschappelijke en ecologische kosten van het veranderende weerpatroon worden ingedijkt. Elke gemeente of stad is uniek qua bebouwing, reliëf en heeft een eigen stelsel van waterlopen. Ook heeft elke gemeente of stad zijn eigen financiële prioriteiten. Samen met de gemeente Jabbeke hebben we een eerste concreet hemelwater- en droogteplan opgemaakt, dat de lokale knelpunten in kaart brengt en uitvoerbare ruimtelijke maatregelen voorstelt om de toekomstige volumes regenwater afdoende te laten infiltreren, bufferen of vertraagd af te voeren. Het **hemelwater- en droogteplan** levert de gemeente volgende **voordelen** op:

- Betere weerbaarheid tegen wateroverlast
- Betere weerbaarheid tegen droogte
- Verhoogde waterkwaliteit
- Klimaatadaptieve aanpak voor hemelwater
- Tool voor gerichte en slimme investeringen in een robuust watersysteem

2. OMGEVINGSANALYSE

Jabbeke is een gemeente in de provincie **West-Vlaanderen**, gelegen halverwege tussen de steden Brugge en Oostende. De gemeente heeft een oppervlakte van 53,86 km² en telt ruim 14.545 inwoners (provincies.incijfers.be, 2024b). Jabbeke bestaat uit vijf deelgemeenten: Jabbeke, Snellegem, Stalhille, Varsenare en Zerkegem.

Jabbeke ontstond op de grens van het door de zee beïnvloede schorregebied en zandig Vlaanderen. Als gevolg is er een groot **verschil** tussen de gebiedskenmerken in het noorden en zuiden van de gemeente. In het noorden vinden we natte kleigronden, terwijl het zuiden bestaat uit drogere zandbodems. De **noordelijke kustpolders** bestaan uit een vlak en open landschap, terwijl de hoger gelegen **zandstreek** in het **zuiden** een zacht golvend reliëf heeft.

Doorheen de tijd werden de **schorren** geleidelijk **ingepolderd**. Het grootste deel van Jabbeke behoort tot de Nieuwe Polder van Blankenberge, en een klein stukje in het zuidwesten valt onder de Middenkustpolder. De plaatsnaam 'Jabbeke' wijst op de aanwezigheid van een beek. Het gaat over de **Jabbeekse beek**, die noordwaarts doorheen Jabbeke stroomt richting het Kanaal Brugge-Oostende en de hoofdwaterloop is voor het zuiden van Jabbeke. Het noordelijk poldergebied wordt gekenmerkt door een kunstmatig ontwateringssysteem.

Verspreid over de gemeente Jabbeke liggen verschillende natuur-, park- en bosgebieden. Ook hier is er een duidelijk verschil tussen het **noordelijke** poldergebied, waar voornamelijk **weide- en hooilandcomplexen** voorkomen, en het **zuidelijke** Houtland, waar natuur vooral voorkomt onder de vorm van **heide- en bosgebieden**. Enkele biologisch waardevolle weilanden in het noorden zijn de Meetkerkse Moeren en Kwetshage. In het zuiden zijn waardevolle bos- en heidelandschappen onder andere te vinden in Vloethemveld en de Maskobossen. Ook de beekvalleien zijn belangrijk als groene linten die de kernen verbinden met de open ruimten errond.

Landbouw is goed voor 62% van het oppervlaktegebruik in Jabbeke. Het noorden wordt gekenmerkt door een vlak landbouwlandschap met veel grote landbouwpercelen, terwijl in het zuiden de landbouwpercelen meer versnipperd zijn. Aan de rand van het centrum van Jabbeke liggen drie bedrijvenczones: Vlamingveld, Parkweg en Elfhoek – Industriezone.

3. VISIE

3.1. HUIDIGE SITUATIE EN KNELPUNTEN

- **Reliëf en bodem**
  - **Noorden** = slecht infiltreerbaar
    - Vlak en open polderlandschap met natte kleigronden
  - **Zuiden** = matig tot goed infiltreerbaar
    - Zacht golvend reliëf met drogere zandbodems
- **Knelpunten**
  - **Wateroverlast** is er voornamelijk rondom de waterlopen
    - T.h.v. landbouwgronden
    - Meerdere kwetsbare locaties in Varsenare en Snellegem
  - **Erosie**problemen enkel lokaal, vooral door dichtgelegde grachten
  - **Droogte**: Droogtegevoelige zandbodems in het zuiden ↔ matig droogtegevoelige polderbodems in het noorden
    - Toenemende droogteschade in de landbouw
    - Laagwaterdebiet waterlopenstelsel Jabbeekse beek
    - Kwetsbare natuur: natte ecotopen in noorden en Vloethemveld in zuiden
  - Toenemende **verzilting**
  - Grotendeels **gemengd en oud rioleringsstelsel**
    - Aantal frequent werkende overstorten, vnl. in Varsenare
    - Veel verdunningsknelpunten, o.a. in Snellegem en Varsenare

---

3.2. HOE GAAN WE DAT AANPAKKEN?

Het doel is om zoveel mogelijk terug te gaan naar de **natuurlijke toestand** en dus om het hemelwater maximaal **lokaal vast te houden**. Door de grote verschillen tussen het noorden en het zuiden van de gemeente werd een aparte visie opgesteld voor beide.

NOORDEN: FOCUS OP BERGING

- **Woonlint Stalhill:**
  - Ontharden i.f.v. waterremming, berging en vertraagde infiltratie
  - Maximaal waterbergend inrichten onverharde zones
  - Inzetten op hergebruik, o.a. gemeentegebouwen
- **Kreekrug: Inzetten op infiltratie** en vermijden drainage
  - Onderzoeken mogelijkheden kreekruginfiltratie op brede kreekrug in noorden
  - Omvormen conventionele naar peilgestuurde drainagesystemen
- **Landbouwgebied:**
  - Hergebruik
  - Herstel en behoud van kleine landschapselementen
  - Oprichten werkgroep waterloopbeheerders
- **Grachtenstelsel: bufferend inrichten** grachten en vermijden drainage:
  - Optimaliseren peilbeheer, o.a. plaatsen regelbare (knijp)stuwen
  - Verondiepen en verbreden grachten
- **Waterlopenstelsel:** Creëren **blauwgroen netwerk** door opwaarderen waterlopen, o.a. door openleggen inbuizingen, ecologisch inrichten oevers en plaatsen flexibele stuwen
- **Natuurgebieden: Herstel sponsfunctie/vernatting**
  - Meetkerkse Moeren, Kwetshage, Paddegat, St. Jacobsgeleed en Schobbejak
  - Al aantal vernattingsprojecten uitgevoerd en lopende

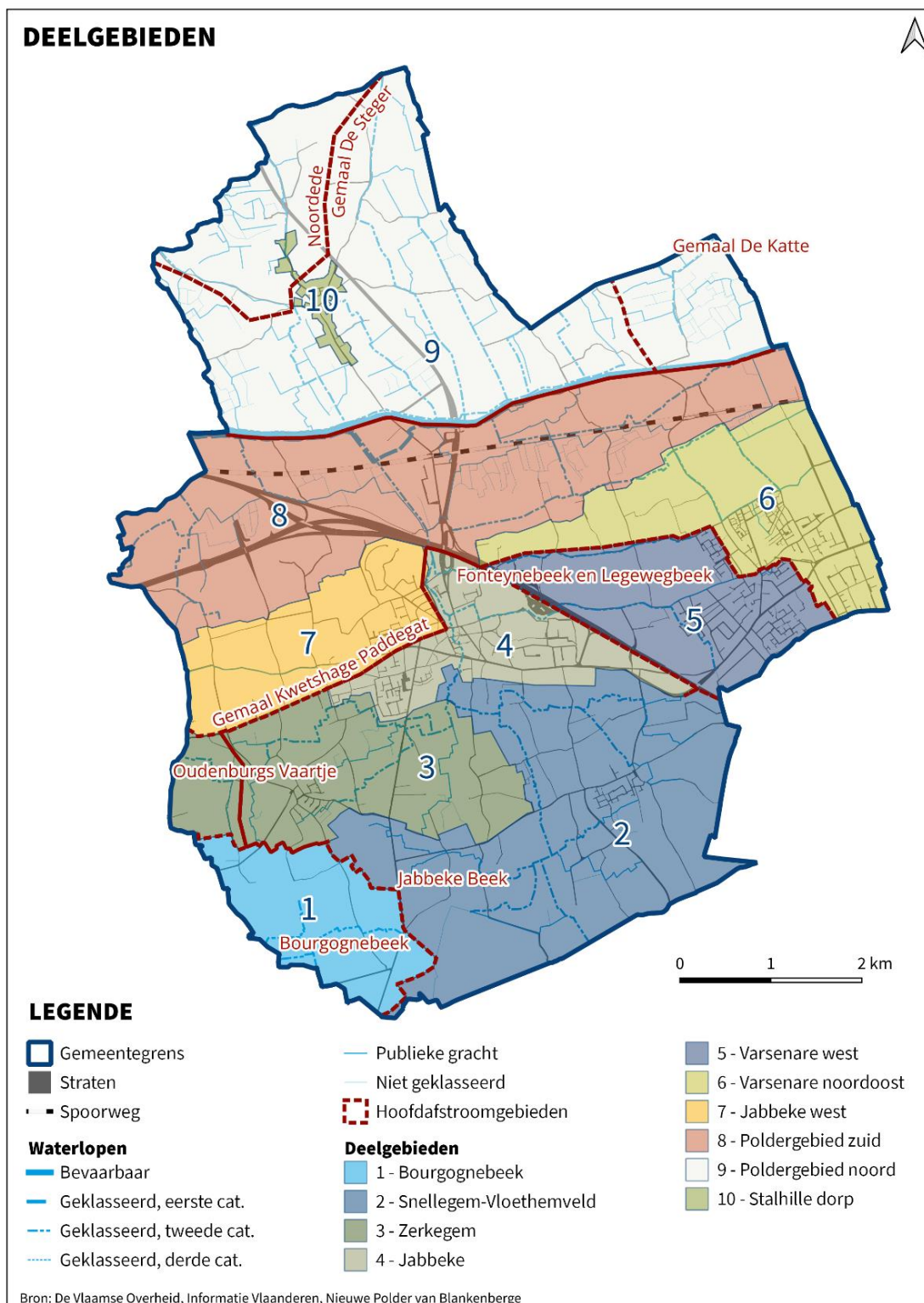
ZUIDEN: FOCUS OP INFILTRATIE

- **Blauwgroene wijken:** doorgedreven **ontharden** en inzetten op **infiltratie**
  - Woonkernen overwegend gelegen op goed infiltreerbare bodems
  - Grote onthardingskansen:
    - Uitbreken voetpaden
    - Versmallen rijweg
    - Ontharden parkeerplaatsen en parkings
  - Kleinere, lokale infiltratievoorzieningen zoals groene bermen en plantvakken
  - Multifunctionele infiltratie- en buffervoorzieningen bv. verlaagde speelzone, groene trage wegen, infiltrerende verkeerselementen
  - Stimuleren maatregelen op privaat domein
- **Hergebruik:**
  - Op privaat domein, in de landbouw, voor sportinfrastructuur, door gemeente
  - Synergiën opsporen bv. grote daken industrie i.c.m. onderhoud sportvelden
- **Landbouwgebied: Verhogen infiltratiecapaciteit**
  - Verbeteren bodemstructuur, o.a. door toevoegen organische stof
  - Tegengaan bodemverdichting, o.a. door aangepaste bodembewerkingsmethoden
  - Herstel en behoud van kleine landschapselementen zoals grasbufferstroken
  - Natuurlijke depressies inschakelen als infiltratiepoel
- **Grachtenstelsel: Infiltrerend** inrichten en afkoppelen
  - Waar mogelijk terug openleggen van grachten
  - Compartimenteren grachtenstelsel: plaatsen schotten
  - Onderzoeken mogelijkheden verminderd ruimen van grachten
  - Omvormen conventionele naar peilgestuurde drainagesystemen
  - Afkoppelen grachten van het rioleringsstelsel
- **Vallei van de Jabbeekse beek: inzetten voor berging bij extreme neerslag**
  - Vrijwaren beekvalleien van bebouwing
  - Versterken beekvalleien → creëren blauwgroen netwerk:
    - Openleggen inbuizingen waar mogelijk
    - Aanleggen van zwak hellende, ecologisch ingerichte oevers
    - Voorzien bijkomende bergingsruimte langs waterlopen o.a. als natte natuur en gecontroleerde overstromingszones
    - Verbinden valleigebied met kwalitatieve groene open ruimte gebieden

4. VISIE PER DEELGEBIED

Voor het uitwerken van de visie per deelgebied werd Jabbeke opgesplitst in **tien deelgebieden**. De indeling is gebaseerd op de bodemkenmerken, de deelgemeenten en de functie van de gebieden. Voor elk deelgebied werd een visie uitgewerkt.

5. ACTIES EN MAATREGELEN

De **prioritaire acties** die uit het hemelwater- en droogteplan van de gemeente Jabbeke komen, staan hieronder opgelijst. De volledige lijst met alle mogelijke acties die uit het HWDP van Jabbeke volgen, is te vinden in **Bijlage 7.3**. Al deze acties worden in het HWDP in meer detail besproken.

DEELGEBIED	ACTIE
Algemeen	Voorzien jaarlijks budget voor blauwgroene initiatieven uit het HWDP
Algemeen	Toetsing lopende en toekomstige riolerings- en wegenisprojecten aan principes van hemelwater- en droogteplan
Algemeen	Opmaken van een lijst met indicatoren om de uitgevoerde acties te kunnen monitoren
Algemeen: woonzones	Ontharden overbodige verharding gemeentelijke gebouwen
Algemeen: woonzones	Scholen: groenblauwe inrichting speelplaatsen en aanleg hemelwaterputten
Algemeen: woonzones	Hergebruik toepassen waar mogelijk voor eigendommen gemeente
Algemeen: woonzones	In de woonkernen inzetten op de inplanting van bomen (hoogstammig groen)
Algemeen: woonzones	Herdenken van de wegenisopbouw in functie van infiltratie en buffering bij toekomstige projecten. Bestaande groenzones, zoals groene bermen en plantvakken, toegankelijk maken voor regenwater van aanpalende verhardingen en eventueel verlaagd inrichten.
Algemeen: landbouw	Stimuleren aanleg kleine landschapselementen, zoals grasbufferstroken, bomenrijen en struiken. Stimulerend beleid voeren vanuit de gemeente
Algemeen: landbouw	Grachten: <ul style="list-style-type: none"> • Optimalisatie infiltratie- en buffervolume d.m.v. (regelbare) schotten • Verondiepen en verbreden grachten • Terug openleggen ingebuisde grachten • Afkoppelen grachten die nog zijn aangesloten op gemengd stelsel
2: Snellegem-Vloethemveld	Ontharden parkeerstroken Kerkeweg en Ernegemweg
2: Snellegem-Vloethemveld	Plaatsen hemelwaterput aan Sint-Eligiuskerk en sportzaal De Schelpe
2: Snellegem-Vloethemveld	Verder uitwerken en uitvoeren oplossingsscenario's studie VLM/masterplan DNA van het dorp voor realiseren extra berging in de bovenlopen van de Jabbeekse beek ten zuiden van de Ernegemweg en creëren bijkomende buffering t.h.v. de kom aan de Zomerweg
2: Snellegem-Vloethemveld	Inzetten natuurgebied Vloethemveld als retentiegebied. Uitvoeren acties uit studie ANB voor ophouden grondwater, o.a. dempen zuidelijk deel Ringgracht en afbouwen drainagenetwerk rond Centrale beekje

3: Zerkegem	Ontharden parkings: in het centrum op de kruising van de Vedastusstraat en de Sarkoheemstraat en in de Aartrijksesteenweg aan de begraafplaats
3: Zerkegem	Toepassen hergebruik voor Sint-Vedastuskerk, zaal Sarkoheem en voetbalclub VKSO Zerkegem
3: Zerkegem	Verder inzetten vijver in Pastorietuin (Willemijnenweg) als buffer voor omliggende woonwijk
3: Zerkegem	Creëren buffering langs Maskobossen en ten noorden van begraafplaats langs Aartrijksesteenweg (op WO.5.3.2 (Pastoriebeek) en Zerkegembeek)
4: Jabbeke	Aansluiten op hemelwaterput: gemeentehuis, vrijetijdscentrum en Sint-Blasiuskerk
4: Jabbeke	Uitwerken visie masterplan 'DNA van het dorp' voor hoek Hugo Verriesstraat en Kroondreef: <ul style="list-style-type: none"> • Realiseren waterbuffering op hoek van onbebouwd perceel • Inrichten Hugo Verrieststraat als eenrichtingsverbinding (woonerf) • Knippen en ontharden verbindingsstuk Kroondreef tussen site en park • Aanleg multifunctionele elementen zoals wadi's in vrijetijdspark • Diverser en extensiever maaibeheer voor parken langs weerszijden
4: Jabbeke	Uitbouwen blauwgroene corridor tussen bedrijventerrein Vlamingveld en omgeving
4: Jabbeke	Baangrachten infiltrerend inrichten: delen van Halfweghuisstraat, Gistelsteenweg, Kroondreef en Zerkegemstraat
5: Varsenare west	Omvormen woonwijken naar blauwgroene wijken: <ul style="list-style-type: none"> • Lindenlaan • Tafeldijcken/Lijsterdreef/Fonteinebeekdreef
5: Varsenare west	Oudenburgweg: waar mogelijk terug openleggen Fonteinbeek en vroegere Kerkebeek (nu ingebuisde publieke gracht). Waar dit niet mogelijk is bovengronds ruimte maken voor water in blauwgroene as
5: Varsenare west	Compartimenteren grachten: <ul style="list-style-type: none"> • Baangracht in Kasteeldreef en opwaartse perceelsgrachten • Baangracht in Kwetshagestraat • Perceelsgrachten ten zuiden van Legeweg tussen Oudenburgweg en Kwetshagestraat
5: Varsenare west	Verder onderzoeken en eventueel realiseren buffering in bosje in Oudenburgweg langs Fonteinbeek
6: Varsenare noordoost	Ontharden parkeerstroken: Gistelsteenweg, Oude Dorpsweg, Schoolstraat en Westernieuweg
6: Varsenare noordoost	Omvormen woonwijken naar blauwgroene wijken: <ul style="list-style-type: none"> • Grote Thems • Joorisstraat • Cleene Laene
6: Varsenare noordoost	Toepassen hergebruik voor Sportcomplex Varsenare, wzc Avondrust en gemeentehuis Varsenare
6: Varsenare noordoost	Uitgebreid en getrapt grachtensysteem tussen Legeweg en Tollenaarsbeek

6: Varsenare noordoost	Remediëren overbelasting Tollenaarsbeek: <ul style="list-style-type: none"> • Herstellen verbinding Legewegbeek – Tollenaarsbeek • Inschakelen vijvers Hof Van Straeten voor buffering • Optimaliseren buffercapaciteit baangracht in Legeweg d.m.v. schotten
7: Jabbeke west	Ontharden parkings langs Gistelsteenweg
7: Jabbeke west	Toepassen ontharding en hergebruik op OCMW Jabbeke (Caverstraat)
8: Poldergebied zuid	Toepassen hergebruik in bedrijvenzone Elfhoek-Industriezone
8: Poldergebied zuid	Herstellen sponsfunctie natuurgebieden: Kwetshage (reeds vernattingsmaatregelen uitgevoerd), Paddegat en St. Jacobsgeleed
8: Poldergebied zuid	Onderzoeken mogelijkheden voor realiseren goede afvoerweg vanuit bedrijvenzone Parkweg
9: Poldergebied noord	Plaatsen regelbare schotten (o.a. in kader van Blue Deal project)
9: Poldergebied noord	Herstel sponsfunctie natuurgebieden: Meetkerkse Moeren (reeds vernattingsmaatregelen uitgevoerd) en Schobbejak
10: Stalhille dorp	Ontharden parkeerstroken Cathilleweg en parkings in Cathilleweg en Zakjestraat
10: Stalhille dorp	Aansluiten op hemelwaterput: Sint-Jan Baptistkerk, Cultuurcentrum Swaenenburg (bv. voor voetbalveld) en grote daken in Cathilleweg nr. 113-117 (bv. voor aanpalend tuincenter)
10: Stalhille dorp	Bufferend inrichten baangrachten (Cathilleweg, Molendreef en Nachtegaalstraat) en waar mogelijk aanleg nieuwe baangrachten in Cathilleweg

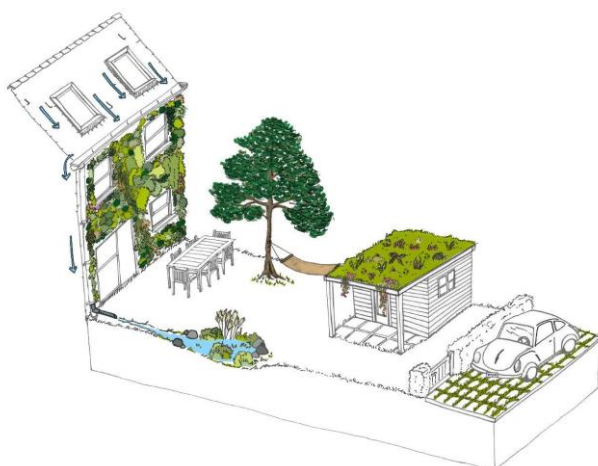
6. AAN DE SLAG ALS GEMEENTE – ENKELE TIPS!

- In een HWDP zitten vaak heel wat **quick wins** die je snel en eenvoudig kan uitvoeren.
- Andere ingrepen vragen wat meer afstemming. Stel hiervoor een **coördinator** aan die aanjager is voor de uitvoering en de ruimte krijgt om in te spelen op kansen.
- Kijk breder dan het waterverhaal. Breng ook andere ruimtelijke uitdagingen en wensen in kaart en ga op zoek naar **koppelkansen**, bv. met mobiliteit, heraanleg publieke ruimte, groenblauwe dooradering, recreatie, etc.
- Betrek daarom ook andere **experten** (mobiliteit, ruimtelijke ordening, duurzaamheid, landbouw, ...). Zo kunnen geïntegreerde doelstellingen geformuleerd worden.
- Schenk bijzondere aandacht aan locaties waar **projecten in de pijplijn** zitten en probeer er op aan te haken.
- Tussentijdse afstemming met politiek en bewoners is van groot belang voor het creëren van **draagvlak**.
- Maak een onderscheid tussen ‘must haves’ en ‘nice to haves’ en bepaal telkens timing en prioriteiten.
- Denk in projecten en niet in acties. Door een actie niet individueel uit te werken maar als onderdeel van een breder project, kunnen (financiële) middelen en engagementen gekoppeld worden.

7. WAT KAN JE DOEN ALS INWONER VAN JABBEKE?

[Blauwgroen Vlaanderen](#) is een initiatief van Aquafin en VLARIO. Het is een informatieve website met tips en tricks voor een klimaatrobuuste inrichting van zowel de publieke als private ruimte. Vlaanderen is dichtbebouwd. Grote verharde oppervlakten sloppen het zonlicht op en houden de warmte extra lang vast, zeker in een verstedelijkte omgeving. Door de klimaatopwarming wordt dit extra versterkt. De oplossing ligt in **verharding achterwege te laten** waar ze niet strikt noodzakelijk is en het aanleggen van groene en blauwe elementen zoals **groene daken, groene tuinen, greppels en vijvers**, waardoor regenwater kan worden vastgehouden. Blauwgroen Vlaanderen staat voor vijf pijlers:

- Voorkomen van wateroverlast
- Tegengaan van verdroging
- Beperking van hitte
- Hergebruik van water
- Versterking van de biodiversiteit

Voorbeeld van groenblauwe ingerichte tuin zoals voorgesteld op Blauw Groen Vlaanderen.

Ook als burger kan je **zelf** stappen ondernemen door slim om te gaan met het regenwater in je **huis en tuin**. Een dak, gevel en tuin kunnen met wat simpele aanpassingen klimaatbestendiger worden ingericht. Op de website van Blauwgroen Vlaanderen (scan QR-code) kan je mogelijke blauwgroene maatregelen raadplegen om je huis en tuin klimaatbestendig te maken. Op de site van Groenblauw peil kan je berekenen hoe klimaatbestendig je perceel is.

[Blauwgroen Vlaanderen](#) →

SCAN ME

[Groenblauw peil](#) →

SCAN ME